

TÜRKİYE'NİN COĞRAFİ BÖLGELERİ

KARADENİZ BÖLGESİ

1. Konumu ve Sınırları

Bölge, Türkiye'nin kuzeyindedir. İsmi kuzeyindeki Karadeniz'den alır. Bölge, doğuda Gürcistan sınırından başlayarak, batıda Sakarya Ovası ile Bilecik'in doğusunda kadar uzanır.

Türkiye yüz ölçümünün % 18'ine sahip olan bölge, bu oranla yüz ölçüm bakımından üçüncüdür. Doğu - batı istikametinde en uzun olan bölgemizdir. Bölge, batıdan doğuya doğru yaklaşık 1400 km lik uzunluğa, kuzey - güney istikametinde ise 100 - 200 km arasında değişen genişliğe sahiptir.

Bölge, Doğu Karadeniz, Orta Karadeniz ve Batı Karadeniz olmak üzere üç coğrafi bölümden meydana gelir.

2. Yeryüzü Şekilleri

Bölgede, çeşitli jeolojik zamanlara ait araziler bulunmakla birlikte, daha çok III. jeolojik zamanda oluşmuş araziler yer alır. Dağlar kıyıya paralel uzanır. Bu dağlara **Karadeniz Dağları** ya da **Kuzey Anadolu Dağları** adı verilir. Kuzey Anadolu Dağları kıyı ve iç sıra dağları olarak ikiye ayrılır. Bu iki sıradağ kuşağını Kuzey Anadolu Fay Hattı birbirinden ayırır.

Dağlar, Batı Karadeniz Bölümü'nde yaklaşık 2000 m. yükseltiye sahiptir. Orta Karadeniz Bölümü'nde yükselti azalarak 1000 m.ye iner. Doğu Karadeniz Bölümü'nde ise yükselti artarak yaklaşık 4000 m.ye çıkar.

Bölgede, ovalar çok az yer kaplar ve genellikle Orta Karadeniz Bölümü'nde toplanmıştır. **Çarşamba** ve **Bafra ovaları** bölgenin en büyük ovalarıdır.

Bölgenin en önemli akarsuları **Kızılırmak**, **Yeşilirmak**, **Sakarya**, **Çoruh**, **Bartın** ve **Yenice** (Filyos) dir. Yerşekillerinin özelliği nedeni ile, göllerin

yüzölçümü küçüktür. **Sera, Tortum, Uzungöl, Yedigöller** ve **Abant** bölgenin başlıca gölleridir. Doğu Karadeniz Bölümü'nün yüksek dağ zirvelerinde ise buzul (sirk) gölleri bulunur.

Yerçekillerinin özelliği nedeni ile ulaşım kıyı şeridinde yoğunlaşır. İç kesimlerle olan bağlantı **Kalkanlı** (Zigana) ve **Kop** gibi önemli geçitlerle sağlanır. Ayrıca, bölgedeki dağlar denize paralel uzandığı için, kıyılarda boyuna kıyı tipi görülür.

3. İklim

Bölgenin kıyı şeridinde Karadeniz iklimi etkilidir. Her mevsim yağış almasından dolayı, bulutlu gün sayısı ile yıllık yağış miktarı fazladır.

Doğu Karadeniz kıyı şeridinde yıllık yağış miktarı oldukça fazladır. (Giresun 1268 mm, Rize 2400 mm.)

Bunun yanında, Doğu Karadeniz kıyılarında yer almasına rağmen Trabzon'da yağış miktarı daha azdır. (833 mm)

Orta Karadeniz kıyı şeridinde yıllık yağış miktarı 600 - 1200 mm. arasındadır. (Samsun 650 mm, Ordu 1146 mm) Batı Karadeniz kıyı şeridinde ise, yağış 1000 mm. nin üzerindedir. (Zonguldak 1220 mm, Bartın 1196 mm)

Kıyıdağ itibaren duvar gibi yükselen dağlar, Karadeniz üzerinden gelen nemli hava kütlelerinin dağların denize bakan yamaçlarında yağış bırakmalarına, iç kısımlara da kuru olarak geçmelerine neden olur. Buna bağlı olarak, yağış miktarı güneye gidildikçe azalır ve Karadeniz iklimi yerini karasal iklime bırakır. Bölgelerin iç kesimlerinde günlük ve yıllık sıcaklık farkları kıyıya nazaran daha fazladır.

Bölgede her mevsim etkili, soğuk karakterli poyraz kuzeydoğudan, karayel ise kuzeybatıdan yer yer şiddetli olarak eser. Şiddetli estikleri dönemlerde deniz ulaşımını ve balıkçılığı olumsuz yönde etkilerler.

4. Bitki Örtüsü

Bitki örtüsü, iklim tiplerinin özelliklerini en iyi şekilde yansıtır. Bundan dolayı, iki iklim tipinin etkili olduğu bölgede, iki karakteristik bitki örtüsü vardır. Karadeniz iklim özelliklerinin etkili olduğu kıyı şeridinde ormanlar yaygınken, karasal iklim özelliklerinin etkili olduğu iç kesimlerde seyrek ağaçlı ot toplulukları görülür.

Türkiye'de % 25 ile orman oranının en fazla olduğu bölge Karadeniz'dir. Bölgede nemliliğin fazla olması, ormanların yetişmesini kolaylaştırdığı gibi, orman yangınlarının da çok az olmasını sağlar.

5. Nüfus ve Yerleşme

Karadeniz Bölgesi, 2000 nüfus sayımına göre, 8,5 milyon nüfusa sahiptir. Bu miktar, bölge yüzölçümü ile oranlandığında km² ye 57,7 kişi düşer. Bölgenin nüfus yoğunluğu Türkiye ortalamasının altındadır.

1975 nüfus sayımına göre, Karadeniz Bölgesi'nin nüfus yoğunluğu Türkiye ortalamasının üzerindeydi. Şimdi ise Türkiye ortalamasının altına düşmesinin nedeni, son yirmi yıldır, bölgeden diğer bölgelere özellikle Marmara Bölgesi'ne olan göçlerdir. Göçün en önemli nedeni, bölgedeki ekonomik faaliyetlerin sınırlı oluşudur.

Bölgede nüfus dağılışı da düzenli değildir. Bölüm ve yöreler arasında önemli farklar vardır. Bunun en önemli nedeni, bölgedeki yeryüzü şekillerinin engebeli ve yüksek olmasıdır. Nüfus daha çok, Karadeniz kıyı şeridinde ve iç kesimlerdeki ovalarda toplanmıştır.

6. Ekonomik Özellikler

Tarım, kıyı kesimindeki sınırlı alanlar ile iç kesimlerdeki ovalarda yapılır. Bölgede dağların geniş yer kaplaması ve arazinin engebeli olması makineli tarımı güçleştirir. Daha çok insan ve hayvan gücüne dayalı emek yoğun tarım yaygındır. Bölgenin kıyı şeridinde çay, fındık, sebze, meyve ve mısır

tarımı yapılırken, iç kesimlerde şekerpancarı, tütün ve tahıl tarımı yaygındır. Akarsu boylarının bazı kesimlerinde ise çeltik tarımı yapılır.

Türkiye çay üretiminin tamamı, fındık üretiminin de % 80'den fazlası Karadeniz Bölgesi'ne aittir. Karadeniz Bölgesi, nadasa ayrılan toprak oranının en az olduğu bölgedir. Bölgede, tarım alanlarının sınırlı oluşu ve sanayinin az gelişmesi gibi nedenlerle kıyı şeridindeki bölge halkı balıkçılığa yönelmiştir. Bölgenin iç kesimlerinde ise, balıkçılığın yerini küçük ve büyükbaş hayvancılık alır. Arıcılık ve kümes hayvancılığı da gelişmiştir.

Maden kaynakları açısından fazla zengin değildir. En önemli yeraltı zenginliği taşkömürü ve bakırdır. Türkiye'deki taşkömürü üretiminin tamamı, bakırın ise % 50 den fazlası bu bölgeye aittir. Endüstri istenilen düzeyde gelişmemiştir.

Zonguldak, Karabük ve Samsun bölgede en çok sanayileşmiş illerdir. Demir - çelik, bakır, çimento, tuğla, kiremit, kereste, konserve, kâğıt, sigara, tütün, şekerpancarı, çay ve fındık işleyen fabrikalar bölgedeki sanayi kuruluşlarıdır. Sarp sınır kapısı bölge ticaretini canlandırmıştır. Bölge, birçok doğal güzelliklere ve tarihi eserlere sahip olmasına rağmen turizm gelişmemiştir.

MARMARA BÖLGESİ

1. Konumu ve Sınırları

Türkiye'nin kuzeybatısını oluşturur. ismini Marmara Denizi'nden almıştır. Avrupa kıtasındaki topraklarımızın tamamı bölge sınırları içindedir. Bölge doğuda Adapazarı ovası ile Bilecik'in doğusuna kadar uzanır. Bölgenin güney sınırı Kazdağı'ndan başlayarak Balıkesir ovasını içine alır ve Uludağ'ın güneyinden geçer. Çanakkale açıklarındaki Gökçeada ve Bozcaada bölgede bulunur. Bölge ülkemiz yüzölçümünün %8,5'ine sahiptir. Yüzölçümün büyüklüğü bakımından bölgeler arasında altıncı sıradadır.

Bölgenin bölümleri Çatalca - Kocaeli, Ergene, Yıldız Dağları ve Güney Marmara'dır.

2. Yeryüzü şekilleri

Türkiye'nin ortalama yükseltisi en az olan bölgesidir. En önemli yükseltilerini kuzeyde **Yıldız Dağları**, güneyde **Samanlı Dağları** ile **Uludağ** oluşturur. Uludağ 2543 m. ile bölgenin en yüksek yeridir.

Bölgede alçak, tepelik alanlar ile dalgalı düzlükler geniş yer kaplar. En önemli ovaları, **Ergene, Adapazarı, Bursa, Karacabey, inegöl, Pamukova, Gönen** ve **Balıkesir** ovalarıdır.

Meriç, Ergene, Sakarya ve **Susurluk** bölgenin en büyük akarsularıdır. Bölgenin ortalama yükseltisi az olduğu için akarsuların enerji potansiyelleri düşüktür.

Manyas, Ulubat, iznik, Sapanca, Büyük ve **Küçük Çekmece** ile **Durusu** (Terkos) bölgede yer alan göllerdir. Kuzey Anadolu fay hattının bir kısmı bu bölgeden geçer.

3. iklim

Marmara Bölgesi'nde Akdeniz, Karadeniz ve karasal iklim özelliklerinin hepsi görülür. Bölge yılda ortalama 500 - 700 mm. arasında yağış alır. Örneğin, İstanbul 677 mm, Bursa 696 mm, Edirne 586 mm. yağış almaktadır.

Bölgedeki yıllık ortalama sıcaklık 13 - 15 °C'dir. İstanbul'da, en sıcak ay ortalaması 23,2 °C iken, en soğuk ay ortalaması 5,6 °C dir. Güney Marmara Bölümü'nün dağlık iç kısımlarında ve Ergene Havzası'nda karasal iklim koşulları etkili iken, Karadeniz kıyı şeridinde Karadeniz iklimi görülür. Marmara ve Ege Denizi çevresindeki 300 - 400 m. yüksekliğe kadar olan alanlarda ise Akdeniz geçiş iklimi etkilidir.

4. Bitki Örtüsü

Bölge, bitki örtüsü çeşitliliği açısından zengindir. Bu durum, bölgedeki iklim çeşitliliğinin fazla olmasından kaynaklanır. Ergene Havzası'nın karakteristik bitki örtüsü, ormanların tahrip edilmesi ile oluşmuş antropojen bozkırdır. Yıldız Dağları'nın Karadeniz'e bakan yamaçları ile Kuru ve Işık dağlarında ormanlar yer alır. Marmara ve Ege Denizi çevresinde, Akdeniz ikliminin etkisi ile 300 - 400 m. yüksekliğe kadar maki toplulukları bulunur. Güney Marmara'nın yüksek kesimlerinde ise, iğne yapraklı ormanlar yer alır. Bölge, Türkiye ormanlarının % 13'ünü kaplayarak bölgeler arasında dördüncü sırada bulunur.

5. Nüfus ve Yerleşme

Nüfus ve nüfus yoğunluğunun en fazla olduğu bölgedir. Türkiye'nin toplam nüfusunun yaklaşık % 20'sinden fazlası bu bölgede yaşar. 2000 nüfus sayımına göre bölge nüfusu 17,4 milyon, nüfus yoğunluğu gerçek alana göre km² ye 258 kişidir.

Bölgede şehir nüfusu fazla iken, kırsal nüfusu oldukça azdır. Diğer bölgelerden göç aldığından nüfusu sürekli olarak artmaktadır.

6. Ekonomik Özellikler

Marmara Bölgesi, bölge yüzölçümüne göre tarım alanları oranının en fazla olduğu bölgemizdir. Bölge, Türkiye ayçiçeği ve pirinç üretiminde birincidir. Zeytin, tütün, şekerpancarı, üzüm, mısır ve buğday tarımı yapılan diğer ürünlerdir.

Marmara, ahır ve kümes hayvancılığının en fazla geliştiği bölgemizdir. Bu durum, bölgede başta tüketici nüfusun fazlalığı ve pazarlama sorununun çözülmüş olması ile ilgilidir. Yine Marmara, Türkiye'de ipekböcekçiliğinin en fazla yapıldığı bölgedir.

Bölge, bor mineralleri çıkarımında Türkiye’de birincidir. Mermer, linyit, barit, volfram ve doğal gaz bölgede çıkarılan diğer yeraltı zenginlikleridir. Endüstrinin en çok geliştiği bölgedir. Türkiye’deki endüstri kuruluşlarının % 75’i bu bölgededir. Makine, kimya, ilaç, dokuma, tekstil ve gıda gibi hemen her tür endüstri kuruluşunu Marmara Bölgesi’nde görmek mümkündür.

Marmara, Türkiye’de iç ve dış ticaretin en fazla geliştiği bölgedir. Bölge ticaretinin gelişmesinde, tarım ve endüstrinin çok gelişmiş olması ile ulaşım ağının çok sık ve kolay olmasının da rolü vardır. Marmara Bölgesi, turizm potansiyellerinin hemen hepsine sahiptir. Dolayısı ile turizm gelirlerinin en çok olduğu bölgemizdir.

EGE BÖLGESİ

1. Konumu ve Sınırları

Türkiye’nin batısını oluşturan bölge, ismini Ege Denizi’nden almıştır. Bölgenin şekli, batıdan doğuya doğru daralan bir üçgeni andırır. Güneyde Köyceğiz Gölü’nün batısı ile Sultan Dağları arasından geçen sınır, bölgeyi Akdeniz Bölgesi’nden ayırır. Kuzeyde Kazdağı’nın kuzeyi ile Uludağ’a, doğuda ise Emirdağ’a kadar uzanır. Türkiye yüzölçümünün % 10’una sahiptir. Yüzölçüm bakımından bölgeler arasında beşinci sırada bulunur.

Ege Bölgesi, Kıyı Ege ve içbatı Anadolu adı verilen iki coğrafi bölüme ayrılır.

2. Yeryüzü şekilleri

Bölgenin kıyı şeridinde doğu - batı istikametinde denize dik uzanan orta yükseklikteki dağlar yer alır. Dağlar arasına sokulan Ege Denizi, kıyılarda birçok koy ve körfezin oluşumuna neden olmuştur.

Ege Denizi’ne dik uzanan dağlar arasındaki grabenler üzerinde bulunan akarsular batıya doğru akar. Akarsuların taşıdığı alüvyonlarla üzerleri

kapanan grabenlerde **Bakırçay, Gediz, Küçük ve Büyük Menderes** ovaları oluşmuştur.

Bölgenin en önemli akarsuları **Bakırçay, Gediz, Küçük Menderes ve Büyük Menderes**'tir. Bu akarsuların yatak eğimleri az olduğundan kıvrımlar yaparak akarlar. Bölgede **Marmara** ve **Çamiçi** (Bafa) gölleri bulunmaktadır.

3. iklim

Ege Bölgesi'nde Akdeniz iklim özellikleri etkilidir. Ancak, iç kesimlere gidildikçe karasal iklim özellikleri etkisini gösterir. Akdeniz iklim koşulları dağlar arasındaki ovaları takip ederek, 100 - 150 km içerilere kadar etkili olur.

Yükseltinin artmasından dolayı kıyıda iç kesimlere doğru gidildikçe sıcaklık düşer. Kış mevsimi, kıyılarda ılık geçerken, iç kesimlerde karasallığın etkisi ile daha sert ve kar yağışlı geçer. Yaz mevsimi bölgenin tamamında sıcak ve kuraktır. Yıllık yağışın en fazlası, kıyı şeridinde ve iç kesimlerin önemli bir bölümünde kışın düşer.

4. Bitki Örtüsü

Kıyı şeridinin hakim bitki örtüsü makidir. Yüksek kesimlerde ise, maki yerini geniş ve iğne yapraklı ormanlara bırakır. Bölgenin iç kesimlerinin karakteristik bitki örtüsü bozkırdır. Bölge, Türkiye ormanlarının % 17'sini kaplayarak bölgeler arasında 3. sırada yer alır.

5. Nüfus ve Yerleşme

Bölge, 2000 nüfus sayımına göre, 8,9 milyon nüfusa sahiptir. Nüfus yoğunluğu km² ye 105,2 kişidir. Bölgenin nüfus yoğunluğu sürekli artmaktadır. Bu artmada, bölgenin sürekli göç alması etkili olur. şehirlerde yaşayan nüfus miktarı kırsal kesimde yaşayan nüfustan fazladır. içbatı

Anadolu Eşiği ile MenteŒe Yöresi bölgede nüfus yoğunluğunun en az olduğu yerlerdir. Ancak yaz mevsiminde turizme bağlı olarak kıyı kesiminde nüfus yoğunluğu artar.

6. Ekonomik Özellikler

Bölgede tarım oldukça gelişmiştir. Bölgedeki tarım alanlarında teknik imkânların kullanımı yaygındır. Kıyı Œeridinde zeytin, pamuk, turunđgiller, incir, tütün gibi ürünler ile çeŒitli sebzeler yetiŒtirilir. İç kesimlerde ise Œekerpancarı ve tahıl tarımı yaygındır. MenteŒe Yöresi'nde arıcılık yoğunlaşmıştır.

Bölge yeraltı kaynakları yönünden zengindir. Türkiye linyit çıkarımında ilk sıradadır. Demir, krom, altın, civa, tuz, zımpara taŒı ve jeotermal enerji bölgenin diğer önemli yeraltı zenginlikleridir.

Marmara'dan sonra, sanayinin en çok geliŒtiđi bölgedir. Bunun sebebi, bölgede ulaşım, sermaye, hammadde ve iŒgücü gibi imkanların fazla olmasıdır. Dokuma, tekstil, petro-kimya, makine ve gıda endüstrisi bölgede gelişen en önemli sanayi kollarıdır.

Ege, iç ve dış ticaretin en fazla geliŒtiđi bölgelerimizden birisidir. Her yıl düzenlenen Uluslararası izmir Fuarı ülkemiz dış ticareti açısından önemli bir yere sahiptir.

Yerli ve yabancı turistlerin en fazla tercih ettiği bölgelerimizin başında Ege Bölgesi gelir. Bunun nedeni turizm kaynaklarının hemen hepsinin bölgede mevcut olmasıdır.

AKDENİZ BÖLGESİ

1. Konumu ve Sınırları

Bölge, ismini güneyindeki Akdeniz'den alır. Ege Bölgesi ile olan sınırı Köyceğiz gölünün batısından başlayarak Sultan dağlarına kadar uzanır. Kuzeyde İç Anadolu Bölgesi'ne komşudur. Sınır, kuzeyde Sultan

dağlarından başlayarak, Toros dağlarının kuzey eteklerinden doğuda Tahtalı dağlarına ulaşır. Binboğa dağlarından Afşin - Elbistan ovasının güneyine doğru bir yay çizen sınır, güneyde bölgeyi Doğu Anadolu Bölgesi'nden ayırır. Nurhak dağlarından güneye inerek, Gazi Antep plâtosunun batısından Suriye'ye ulaşan sınır ise bölgeyi Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nden ayırır. Bölge ülkemiz topraklarının % 15'ine sahiptir. Yüz ölçüm bakımından dördüncü büyük bölgemizdir.

Akdeniz Bölgesi, Adana ve Antalya olmak üzere iki coğrafi bölüme ayrılır.

2. Yeryüzü şekilleri

Bölge, genel olarak engebeli ve dağlıktır. Bölgenin % 80'ini kıyıya paralel uzanan Toros dağları ile yüksek plâtolar oluşturur. Akdeniz Bölgesi sınırlarında kalan Toroslar, **Batı** ve **Orta Toroslar** olmak üzere ikiye ayrılır. Batı Toroslar Antalya körfezinin iki yanında yer alır. Bölgenin kuzeybatısında oluşan tektonik ve karstik çanaklarda göller oluşmuştur. Buraya **Göller yöresi** ismi verilir. Antalya körfezinin batısındaki dağlık alana ise **Tekke yöresi** denir. Bölgenin Akdeniz'e doğru sokulan orta bölümünde, derin vadilerle parçalanmış Taşeli plâtosu yer alır. Orta Toroslar'da yükselti daha da artarak 4000 metreye yaklaşır. burada **Bolkar, Aladağ, Tahtalı** ve **Binboğa** dağları bulunur. İskenderun körfezinin doğusunda kıyıya paralel olan **Nur dağlarının** doğusunda **Hatay - Kahraman Maraş grabeni** yer alır.

Kıyıdan hemen sonra, bir duvar gibi yükselen Toroslar, kıyı ile iç kesimler arasındaki ulaşımı güçleştirir. Ulaşım yolları **Çubuk, Sertavul, Gülek** ve **Belen** gibi geçitlerle sağlanır. Çubuk Antalya çevresini Göller yöresine ve Ege'ye, Sertavul Silifke'yi İç Anadolu'ya, Gülek Adana Bölümü'nü İç Anadolu'ya, Belen İskenderun'u Hatay'a bağlar.

Amik, Antalya, Silifke, Isparta, Burdur, Acıpayam, Elmalı ve **Çukurova** bu bölgedeki önemli ovalardır. **Dalaman, Eşençay,**

Köprüçay, Aksu, Asi, Manavgat, Göksu, Seyhan ve Ceyhan bölgenin en önemli akarsularıdır.

Tekke yöresi ve Taşeli plâtosunda karstik şekiller yaygındır. Kaş kıyılarında dalmaçya kıyı tipi görülür. Ayrıca çoğu yerde kesintisiz olarak kıyı boyu devam eden falezlere rastlanır.

3. iklim

Akdeniz kıyı şerhini boyunca tipik Akdeniz iklimi görülür. Yazlar sıcak ve kurak, kışlar ılık ve yağışlıdır. Kıyı kesiminde kış sıcaklıkları 10 °C'nin üzerindedir. Kıyıda iç kesimlere doğru gidildikçe Akdeniz ikliminden karasal iklime geçiş özellikleri görülür. Kış sıcaklıkları düşer.

4. Bitki Örtüsü

Akdeniz Bölgesi'nin hakim bitki örtüsü makilerdir. Kıyıda 1200 metre yüksekliklere kadar kızılçam ormanları bulunur. Kızılçam ormanları 1200 metreden sonra yerini karaçam ormanlarına bırakır. 2200 metreye kadar olan alanlarda ise göknar ve sedirden oluşan ormanlar bulunur. Daha yükseklerde dağ çayırları yer alır.

Akdeniz Bölgesi, orman oranı bakımından Karadeniz'en sonra gelir. Türkiye ormanlarının % 24'ü Akdeniz Bölgesi'ne aittir.

5. Nüfus ve Yerleşme

Bölge, yüz ölçümü bakımından dördüncü büyük bölgemiz olmasına rağmen nüfus azdır. 2000 nüfus sayımına göre 8,7 milyon nüfusa sahiptir. Nüfus yoğunluğu gerçek alana göre km² ye 71,3 kişidir.

Nüfus daha çok kıyı kesimindeki ovalar ve çevresinde toplanmıştır. Teke yöresi, Taşeli plâtosu ve dağlık sahalarda nüfus yoğunluğu oldukça azdır. Kırsal kesimden şehirlere göçlerin devam etmesiyle şehirlerde yaşayan nüfusun oranı artmıştır.

6. Ekonomik Özellikler

Türkiye'deki muz üretiminin tamamı Akdeniz Bölgesi'ne aittir. Bölgede bunun yanısıra gül, turunçgil, yer fıstığı, pamuk, soya fasulyesi ve tahıl yoğun olarak üretilir. Bu ürünler dışında şeker pancarı, pirinç, susam, anason ile çeşitli sebze ve meyvelerin de tarımı yapılır. Kış sıcaklık değerlerinin yüksek olması nedeniyle ekonomik değeri yüksek olan seracılık ve turunçgillerin üretimi önem kazanmıştır. Kırsal kesimde küçükbaş hayvancılık yaygındır. Yaygın olara kıl keçisi beslenir.

Bölgede çıkarılan başlıca madenler, krom, boksit, kurşun, çinko ve demirdir. Bölgede ham maddesi tarıma dayalı endüstri kuruluşları yaygındır. Bunun yanında demir çelik, krom, alüminyum, gübre, petro kimya ve orman ürünleri gibi endüstri kuruluşları da yer alır.

Mersin'de bölge ticaretini geliştirmek amacıyla uluslararası serbest ticaret bölgesi kurulmuştur.

Bölgede turizm gelişmiştir. Yaz turizminin en erken başladığı ve en geç bittiği bölgemizdir.

GÜNEYDOĞU ANADOLU BÖLGESİ

1. Konumu ve Sınırları

Bölge, Türkiye'nin güneydoğu kesimini oluşturur. Bu bölge, kuzeyde Güneydoğu Toroslar'ın güney etekleri ile güneyde Suriye ve Irak sınırları arasında bulunur. Batıda K. Maraş'ın doğusu ile Gazi Antep Plâtosu'nun batısından geçen sınır, bölgeyi Akdeniz Bölgesi'nden ayırır. Türkiye yüzölçümünün % 7,5'ini kaplayarak, bölgeler arasında en küçük olan bölgemizdir.

Güneydoğu Anadolu Bölgesi, Dicle ve Orta Fırat bölümlerinden oluşur.

2. Yeryüzü Şekilleri

Güneydoğu Anadolu Bölgesi, genel olarak plâto ve ovalardan oluşur. Bölgenin batısında **Şanlı Urfa, Gazi Antep ve Adıyaman** plâtoları yer alır. Doğudaki plâtolar daha engebelidir. Kuzeydoğuda **Diyarbakır Havzası**, güneyde **Mardin Eşiği** bulunur.

Bölgede yer alan başlıca akarsular **Fırat** ve **Dicle** ile kollarıdır. **Birecik, Suruç, Altınbaşak** (Harran) ve **Ceylanpınar** bölgedeki ovalardır.

3. İklim

Bölgenin batısında, Fırat nehrine kadar olan sahalarda Akdeniz iklim koşulları etkilidir. Bölgede, batıdan doğuya doğru yükseltinin ve denize olan uzaklığın artmasına bağlı olarak bozulmuş karasal iklim şartları etkisini göstermeye başlar. Yaz mevsiminde Türkiye'nin en sıcak ve kurak olan bölgesidir. Temmuz sıcaklık ortalaması 30 °C yi geçer. Buharlaştırma şiddeti yüksektir. Bölgenin yıllık yağış miktarı ise 500 - 600 mm. civarındadır.

4. Bitki Örtüsü

Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin hakim bitki örtüsü bozkırdır. Yağış alan yüksek kesimlerde ise kümeler halinde ormanlar görülür. Güneydoğu Toroslar'ın 700 m. den daha yüksek kesimlerinde meşe, Siirt dolaylarında ise kızılçam ormanları bulunur. Bölgedeki orman oranı % 3'tür. Orman oranı en az olan bölgemizdir.

5. Nüfus ve Yerleşme

2000 nüfus sayımına göre, bölgede 6,6 milyon kişi yaşar. Nüfus yoğunluğu ise gerçek alana göre km² ye 108,3 kişidir. Bu miktar, 2000 yılına göre Türkiye ortalaması üzerindedir. Bölgenin yüzölçümü küçük olduğu için nüfus yoğunluğu fazladır.

Önceleri bölgede kırsal nüfus fazla iken, son yıllarda kırsal kesimden şehirlere olan göçler kent nüfusunu arttırmıştır.

6. Ekonomik Özellikler

Tarım ve hayvancılığın bölge ekonomisinde önemli bir yeri vardır. Sulama imkânlarının sınırlı olduğu sahalarda, buğday, arpa, kırmızı mercimek, tütün ve üzüm tarımı yapılırken, sulamanın yeterli olduğu yerlerde pamuk yetiştirilir. Bölgede tarım istenilen verim düzeyine ulaşmamıştır. Tarımı sınırlandıran en önemli sorun, kuraklık ve sulama imkânlarının yetersizliğidir. Hızla tamamlanmaya çalışan Güneydoğu Anadolu Projesi (GAP) ile bu olumsuz durum önemli ölçüde ortadan kalkacaktır. Proje tamamen bittiğinde, pamuk, sebze, mısır, soya fasulyesi ve pirinç gibi ürünlerin ekim alanı genişleyecektir.

Bölgede küçükbaş hayvancılık yaygındır. Özellikle Toroslar'ın güney eteklerinde yoğun olarak koyun ve kıl keçisi beslenir.

Türkiye'de çıkarılan petrolün büyük bir bölümü bu bölgeye aittir. Bu üretim, Türkiye petrol tüketiminin yaklaşık % 15'ini karşılar. Fosfat, linyit ve doğal gaz diğer yeraltı zenginlikleridir.

Bölgede endüstri çok fazla gelişmemiştir. Bölgenin en önemli endüstri kuruluşu Batman'da yer alan petrol rafinerisidir. Bölgede sınır ticareti yaygındır. Sınır ticareti bölge ekonomisini olumlu yönde etkiler.

Bölgede turizm yeterince gelişmemiştir.

DOĞU ANADOLU BÖLGESİ

1. Konumu ve Sınırları

Türkiye'nin doğusunu oluşturan bölge, doğudan batıya doğru daralarak adeta bir üçgeni andırır. Bölgenin kuzeybatısında, Gürcistan ve Ermenistan, doğusunda Nahcivan ve İran, güneyinde Güneydoğu Anadolu Bölgesi, Kuzeyinde Karadeniz Bölgesi yer alır. Bölge batıda, Tahtalı

Dağları'ndan başlayıp, kuzeyde Kızıldağ'a ulaşan bir sınır ile iç Anadolu Bölgesi'nden ayrılır. Yüzölçümü en büyük bölgemizdir. Bölge, ülkemiz yüzölçümünün % 21 ine sahiptir.

Doğu Anadolu Bölgesi, Yukarı Fırat, Erzurum - Kars, Hakkâri ve Yukarı Murat - Van bölümlerinden meydana gelir.

2. Yeryüzü şekilleri

Doğu Anadolu Bölgesi, 2000 - 2200 m. ortalama yükseltisi ile en yüksek olan bölgemizdir. Bölgenin yeryüzü şekillerini sıradağlar, geniş plâtolar ve plâtolar arasındaki ovalar oluşturur.

Bölgedeki dağlar, doğu - batı doğrultusunda üç sıra halinde uzanırlar. Bölgenin kuzeyini oluşturan **Çimen, Kop ve Yalnızçam dağlarının** güneyinde **Divriği, Erzincan, Erzurum, Horasan, Kağızman ve Iğdır** çöküntü hendekleri yer alır. Bu çöküntü hendeklerinin güneyinde ise, orta sıra dağlarını oluşturan **Munzur, Karasu ve Aras dağları** uzanır. Bu dağ sıralarının güneyinde ise, Afşin'den başlayarak, **Malatya, Elazığ ve Bingöl ovalarından** geçen ve **Muş Ovası**'na kadar devam eden diğer çöküntü hendeği bulunur. Bu hendek Güney Anadolu Fay Hattı üzerindedir. Doğu Anadolu Bölgesi'nin en güneyini **Güneydoğu Toroslar, Bitlis, Hakkari ve Buzul (Cilo)** dağlarından oluşan üçüncü dağ kuşağı yer alır.

Bu bölgenin doğusunda güneybatı kuzeydoğu doğrultusunda uzanan **Nemrut, Süphan, Tendürek ve Ağrı volkanik dağları** bulunur.

Bölgede dağlardan sonra en fazla yer kaplayan yeryüzü şekli plâtolardır. **Erzurum - Kars Plâtosu** bu plâtoların en büyük olanıdır. **Aras, Kura, Fırat, Dicle ve Zap** bölgenin önemli akarsularıdır. Akarsuların hidroelektrik üretim potansiyelleri fazladır. Bunun sebebi yükselti ve eğimin etkisiyle derin vadilerden akmalarıdır.

Türkiye'nin en büyük gölü olan **Van Gölü** başta olmak üzere, **Çıldır, Nazik, Erçek, Hazar, Balık ve Bulanık gölleri** bu bölge sınırları

içindedir. Bölgedeki, Van Gölü havzası, Türkiye'nin ikinci büyük kapalı havzasıdır.

3. İklim

Doğu Anadolu Bölgesi'nde karasal iklim özellikleri görülür. Karasal iklim koşullarının yaşanmasında bölgenin ortalama yüksekliğinin fazla olması ve denizlere olan uzaklığı etkilidir. Kış mevsimi çok soğuk ve kar yağışlı geçer. Yaz mevsimi, Doğu Anadolu Bölgesi'nin yüksek kesimlerinde serin, alçak ovalarında sıcak geçer ve çok kısa sürer. Bölgenin yaz sıcaklık ortalamaları 20 °C dir. Yıllık sıcaklık farkının en çok olduğu bölgemizdir.

Yıllık yağış miktarı 500 - 600 mm olan bölgenin kuzeydoğusu ile güneydoğusunda yağış miktarları daha fazladır.

Özellikle Hakkâri Bölümü'nün yüksek dağlık kesimlerinde yıllık yağış 1000 mm.yi geçer. Bölgedeki alçak alanlarda yağış miktarı azalır.

4. Bitki Örtüsü

Doğu Anadolu Bölgesi'nin tabii bitki örtüsü bozkırdır. Bölgenin ova ve havzalarında yaygın olan bozkırlar, ilkbaharın geç gelmesinden dolayı Mayıs ayında yeşerir. Temmuz ayında sararmaya başlarlar. Yağışların fazla olduğu dağ eteklerinde meşe ve sarıçam ormanlarına rastlanır. Dağ çayırları diğer bitki örtüsüdür. Türkiye ormanlarının % 11'ine sahip olan bölge, orman alanları bakımından 5. sırada bulunur.

5. Nüfus ve Yerleşme

Bölgenin nüfusu 2000 nüfus sayımına göre, 6,1 milyondur. Nüfus yoğunluğu ise gerçek alana göre km² ye 35,9 kişidir. Nüfusun ve nüfus yoğunluğunun en az olduğu bölgemizdir. Yoğunluğun azlığında, bölge yüz ölçümünün büyük olması da etkilidir.

Bölgedeki kırsal nüfus, kent nüfusundan fazladır. Diğer bölgelere sürekli göç verir. Bunun nedeni iş imkânlarının sınırlı olması ve ekonomik kaynaklarını yeterince değerlendirememesidir.

6. Ekonomik Özellikler

Doğu Anadolu Bölgesi nüfusunun % 80'i tarım ve hayvancılıkla uğraşır. Tarımsal nüfus yoğunluğunun en fazla olduğu bölgemizdir. Bölgede daha çok arpa ve buğday gibi tahıl ürünleri yetiştirilir. şekerpancarı, pamuk, tütün ve kayısı bölgede üretilen diğer tarım ürünleridir. Büyükbaş ve küçükbaş hayvancılık ile arıcılık faaliyetleri yaygındır.

Doğu Anadolu, Türkiye'de maden çeşitliliğinin ve rezervinin en çok olduğu bölgedir. Bakır, kurşun, krom, demir, linyit, oltutaşı, barit ve kalay bölgede çıkarılan başlıca madenlerdir. Ancak bu madenler ulaşım zorluğu ve sermaye yetersizliği nedeniyle yeterince işletilememektedir. Yine aynı nedenlerden dolayı, endüstri de yeterince gelişmemiştir. En fazla elektrik enerjisi üreten bölge olmasına rağmen, en az elektrik kullanan bölgedir.

Canlı hayvan, tereyağı, bal, peynir ve yapağı ticareti bölge halkı için önemli bir ekonomik uğraştır. Doğal güzellikler, tarihi eserler, antik kalıntılar ve kaplıcalar bölgedeki turizm kaynaklarıdır. Ancak, turizm gelişmemiştir.

İÇ ANADOLU BÖLGESİ

1. Konumu ve Sınırları

Bölge, Türkiye'nin orta kesiminde yer alır. Bölgenin kuzeyindeki sınır, Karadeniz Bölgesi'nin iç sıradağlarının güney eteklerini takip eder. Güneyde Akdeniz Bölgesi ile olan sınırı Toroslar'ın kuzey eteklerinden geçer.

Doğu Anadolu Bölgesi ile arasındaki sınır, Uzunyayla'nın orta kesiminden kuzeyde Kızıldağ'a ulaşır. Batıda ise Ege Bölgesi ile sınırı, İç Batı Anadolu

Eşiği'nin doğusundaki dağların doğu ve güney eteklerinden geçer. Türkiye yüzölçümünün yaklaşık %20'sini kaplar. Türkiye'nin ikinci büyük bölgesidir. Bölgenin, Güneydoğu Anadolu Bölgesi hariç her bölgeyle sınırı vardır.

İç Anadolu Bölgesi, Konya, Yukarı Sakarya, Orta Kızılırmak ve Yukarı Kızılırmak olmak üzere dört coğrafi bölümden meydana gelir.

2. Yeryüzü Şekilleri

İç Anadolu Bölgesi, etrafı dağlarla çevrili büyük bir çanak görünümündedir. Ortalama yükseltisi 1000 m.dir. Bölümün en alçak yeri olan Sakarya ve Kızılırmak vadilerinde yükselti 700 metreye kadar iner.

Bölgenin güneydoğusunda, **Erciyes, Hasandağı, Melendiz, Karacadağ** ve **Karadağ** volkanik kütleleri uzanır.

Bölgede yüksek plâtolar geniş alan kaplar. Bunlar, özellikle Kızılırmak ve Sakarya'nın kollarıyla parçalanmış **Obruk, Haymana, Cihanbeyli, Bozok** ve **Uzunyayla plâtolarıdır**. Bu plâtolar arasında **Tuz Gölü, Konya, Develi, Akşehir kapalı havzaları** ile **Konya** ve **Yukarı Sakarya ovaları** yer alır. **Tuz Gölü** başta olmak üzere, **Akşehir, Çavuşçu** (Ilgın), **Eber, Eymir** ve **Mogan** bölgede yer alan en önemli göllerdir.

3. İklim

Bölgede yazlar sıcak ve kurak, kışlar soğuk ve kar yağışlı geçer. Konveksiyonel yağışların en çok görüldüğu bölgedir. İç Anadolu Bölgesi'nin büyük bir bölümü 350 - 550 mm. arasında yağış alır. Yüksek dağların yamaçlarında ise yağış miktarı biraz daha fazladır.

Bölge yağışların en az düştüğu bölgemizdir. Ayrıca, Güneydoğu Anadolu'dan sonra kuraklığın en fazla yaşandığı bölümdür.

4. Bitki Örtüsü

İç Anadolu Bölgesi'nde hakim bitki örtüsü, ilkbahar yağışlarıyla yeşeren yaz kuraklığının başlamasıyla sararıp kuruyan ot topluluklarından oluşan bozkırlardır. Bölgede yağışın fazla olduğu alanlarda meşelere, daha yükseklerde ise iğne yapraklı ormanlara rastlanır.

İç Anadolu Bölgesi'ndeki ormanlar tarih boyunca tahrip edilmiştir. Bunun sonucu olarak bölge, geniş alan kaplayan bozkırlar arasında, yer yer orman ağacı topluluklarının bulunduğu antropojen step sahası haline gelmiştir. Bölge Türkiye ormanlarının % 7 sine sahiptir ve bölgeler arasında 6. sırada yer alır.

5. Nüfus ve Yerleşme

Bölge nüfusu 2000 nüfus sayımına göre, 11,6 milyondur. Nüfus yoğunluğu ise gerçek alana göre km² ye 71,7 kişidir.

Bu oran Türkiye ortalamasının altındadır. Nüfus daha çok ovalarda ve yağışın fazla olduğu dağ eteklerinde toplanmıştır. Bölgenin en büyük şehri başkent Ankara'dır.

6. Ekonomik Özellikler

İç Anadolu Bölgesi'nin ekonomisi daha çok tarım ve hayvancılığa dayanır. Tarım alanlarının en geniş olduğu bölgemizdir. Yaygın olarak tahıl tarımı yapılır. Buğday, arpa, çavdar, şekerpancarı, patates, yeşil mercimek, nohut, armut ve elmanın en fazla yetiştirildiği bölgedir.

Yağış miktarının az olması, bölgede nadas yönteminin yaygın olarak kullanılmasında etkili olmuştur. Toplam hayvan sayısının en fazla (% 25) olduğu bu bölgemizde özellikle koyun yetiştiriciliği yaygındır.

Bölge, madenler açısından fazla zengin sayılmaz. Endüstri kuruluşlarının, Marmara ve Ege Bölgesi'nden sonra en yoğun olduğu bölgemizdir.

Endüstri kuruluşları, Ankara, Kırıkkale, Eskişehir, Konya ve Kayseri'de yoğunlaşır.

İç Anadolu, turizmin en fazla geliştiği dördüncü bölgedir. Ankara, Konya, Niğde ve Kayseri bölgede turizmin canlı olduğu yerlerdir. Sağlık turizmi de yaygındır. Ancak bölgedeki birçok kaplıca ve ılıca çevresinde tesis yoktur. Haymana, Ayaş, Kozaklı, Balıklıçermik, Yozgat, Eskişehir ve Kırşehir kaplıcaları her yıl birçok insanın tedavi için uğradıkları yerlerdir.